

T.Y.B.A.
MARATHI LITERATURE
History of Marathi Literature
(Paper – IV)
{17th Oct 2016}

Q.P. Code : 69723

(३ तास)

एकूण गुण : १००

- सूचना : (१) प्रश्न क्र. १ ते ८ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
(२) प्रश्न क्र. ९ आवश्यक आहे.
(३) एकूण पाच प्रश्न सोडवा
(४) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. (अ) महानुभावीय गद्य ग्रंथाचा परिचय करून देवून त्यांची वाङ्मयीन वैशिष्ट्ये सांगा.
किंवा
२. (ब) वारकरी संतांचे तत्त्वज्ञान आणि सामाजिक कार्य त्यांच्या वाङ्मयातून कसे प्रतिबिंबित झाले आहे ते सविस्तर सांगा.
३. पंडिती साहित्याची स्वरूप - वैशिष्ट्ये सोदाहरण स्पष्ट करा.
४. 'लोकांच्या भावना, लोकांच्या शब्दात, लोकांसाठी मांडणारे शाहीर हेच खरे लोककवी होते' - सविस्तर चर्चा करा.
५. 'समर्थ संप्रदाय' व 'दत्तसंप्रदाय' यांचे स्वरूप व कार्ये स्पष्ट करा.
६. "ख्रिस्ती" व "मुस्लिम" धर्मियांनी मध्ययुगीन मराठी साहित्याला दिलेले योगदान स्पष्ट करा.
७. मध्ययुगीन वाङ्मयातील विविध साहित्यप्रकारांचा सविस्तर परिचय करून द्या.
८. बखर वाङ्मयाचे प्रेरणा व स्वरूप स्पष्ट करा.

९. टिपा लिहा. (प्रत्येक गटातील दोन आवश्यक एकूण चार)

'अ' गट

१. मुक्ताबाई
२. संत तुकाराम
३. मोरोपंत
४. सगनभाऊ

'ब' गट

१. विवेकसिंधू
२. ज्ञानेश्वरी
३. योगसंग्राम
४. ख्रिस्तपुराण

T .Y .B .A.
MARATHI LITERATURE
Theory of Literature &
Literary Criticism
(Paper – V) {18th Oct 2016 }

QP Code : 69825

(REVISED COURSE)

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
(२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.१.(अ) आनंदवर्धनाच्या ध्वनिसिद्धान्ताविषयी सविस्तर विवेचन करा.

किंवा

(आ) टिपा लिहा :-

- (१) साहित्यातील औचित्यविचार
(२) वामनाची रीतिविषयक कल्पना.

१२

प्र.२.(अ) प्लेटो व अॅरिस्टॉटल यांचे अनुकृतीविषयीचे दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

किंवा

(आ) टिपा लिहा :-

- (१) रससूत्रातील अनुभाव
(२) अलंकाराचे साहित्यातील कार्य.

१२

प्र.३.(अ) अभिधा व लक्षणा यांच्यातील भेद स्पष्ट करून लक्षणेच्या प्रकारांची चर्चा करा.

किंवा

(आ) टिपा लिहा :-

- (१) काव्यातील प्रतीक
(२) काव्यातील वृत्तरचना.

१२

प्र.४.(अ) साहित्याच्या निर्मितीप्रक्रियेत प्रतिभा, व्युत्पत्ती व अभ्यास यांना असलेले महत्त्व विशद करा.

किंवा

(आ) टिपा लिहा :-

- (१) भट्टतौताची प्रतिभेची कल्पना
(२) द्वितीय श्रेणीची कल्पनाशक्ती.

१२

प्र.५.(अ) पाश्चात्य साहित्यशास्त्रातील विविध साहित्यप्रयोजनांची चर्चा करा.

किंवा

(आ) टिपा लिहा :-

- (१) आनंद व व्यावहारज्ञान : भारतीय साहित्यप्रयोजने
(२) सामाजिक बांधिलकी.

१२

प्र.६.(अ) रसास्वादाविषयीचा अभिनवगुप्ताचा दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

किंवा

(आ) टिपा लिहा :-

- (१) बुचरप्रणित कॅथार्सिसचा अर्थ
- (२) प्रेरणासंतूलन.

१२

प्र.७.(अ) समीक्षाप्रक्रियेतील वाचन व विश्लेषण हे घटक स्पष्ट करा.

किंवा

(आ) टिपा लिहा :-

- (१) अभिप्राय व समीक्षा यांतील फरक
- (२) समीक्षेचे निकष.

१२

प्र.८.पुढील प्रश्नांची पूर्ण वाक्यात उत्तरे लिहा :-

१६

- (१) 'ध्वनी हा काव्याचा आत्मा आहे' असे कोणी म्हटले ?
- (२) भरताने सांगितलेल्या रसांची संख्या किती आहे ?
- (३) 'काव्यालंकार' या ग्रंथाचा कर्ता कोण ?
- (४) वामनाने मानलेले रीतिचे कोणतेही दोन प्रकार सांगा.
- (५) रसविघ्नांची कल्पना कोणी मांडली ?
- (६) 'अलंकार ध्वनी' ची व्याख्या सांगा.
- (७) 'अपूर्ववस्तुनिर्माणक्षमता' हे प्रतिभेचे लक्षण कोणी सांगितले आहे ?
- (८) कॅथार्सिसचा सिद्धान्त कोणी मांडला आहे ?
- (९) ध्वनीचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
- (१०) शब्दशक्तीची नावे लिहा.
- (११) व्यंजनेचे प्रकार कोणते ?
- (१२) विभाव म्हणजे काय ?
- (१३) 'काव्यमीमांसा' हा ग्रंथ कोणी लिहिला ?
- (१४) 'ध्वन्यालोक' या ग्रंथाचा कर्ता कोण ?
- (१५) कोलरीजने कल्पनाशक्तीचे कोणते दोन प्रकार मानले आहेत ?
- (१६) माधुर्य व सुकुमारता या गुणांनी युक्त रीतिला वामनाने काय म्हटले आहे ?
- (१७) कोणत्याही दोन छंद प्रकारांची नावे लिहा.
- (१८) पाया-इमारत सिद्धान्त कोणी मांडला ?
- (१९) सर्जक अनुकृतीची कल्पना कोणी मांडली ?
- (२०) प्रतिभेची व्याख्या लिहा.

T .Y .B .A.
MARATHI LITERATURE
Literature and Society (Rev)
(Paper – VI)
{ 19th Oct 2016 }

QP Code : 69975

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

सूचना : (१) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. (प्रत्येकी २०)

१. (अ) भाषिक संदेश हे भाषेतर संदेशनापेक्षा कोणत्या वैशिष्ट्यांनी श्रेष्ठ ठरते, ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
किंवा
(ब) वर्णनात्मक भाषाभ्यास पद्धतीचे स्वरूप सोदाहरण स्पष्ट करा.
२. (अ) भाषिक परिवर्तन म्हणजे काय ते सांगून स्वनपरिवर्तनाचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.
किंवा
(ब) अर्थपरिवर्तन म्हणजे काय ते सांगून अर्थपरिवर्तनाची कारणे सोदाहरण स्पष्ट करा.
३. (अ) मराठी व्याकरणातील विकारी व अविकारी शब्दांचे वर्गीकरण सांगून सर्वनाम या शब्दजातीचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.
किंवा
(ब) मराठी व्याकरणातील प्रयोग व्यवस्था सांगून कर्मणी प्रयोगाचे स्वरूप सोदाहरण स्पष्ट करा.
४. (अ) मराठी व्याकरणातील विभक्तीचे स्वरूप सोदाहरण स्पष्ट करा.
किंवा
(ब) शब्दसिद्धी म्हणजे काय ते सांगून सामासिक शब्दांचे स्वरूप सोदाहरण स्पष्ट करा.
५. (अ) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा :-
  - (१) ऐतिहासिक भाषाभ्यास पद्धतीच्या मर्यादा
  - (२) अर्थविस्तार
  - (३) अर्धस्वर
  - (४) खंडाधिष्ठित स्वनिम

(ब) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा :-

  - (१) केवलप्रयोगी अव्यय
  - (२) संकीर्ण प्रयोग
  - (३) सामान्यरूप
  - (४) उपसर्गघटित शब्द

T . Y . B . A .
MARATHI LITERATURE
History of Marathi Literature
(Paper – IV)
{25th Oct 2016}

QP Code : 69724

(३ तास)

एकूण गुण : १००

- सूचना : (१) प्रश्न क्र. १ ते ८ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
(२) प्रश्न क्र. ९ आवश्यक आहे.
(३) एकूण पाच प्रश्न सोडवा
(४) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. “स्मरणभक्ती, पंथीय तत्त्वज्ञान आणि आचारपरंपरा ही महानुभावीय वाङ्मयाची प्रबळ प्रेरणा होती.” या विधानाची सोदाहरण चर्चा करा.
२. वारकरी संप्रदायाचे स्वरूप व कार्य स्पष्ट करा.
३. पंधराव्या शतकापासून अठराव्या शतकापर्यंत मराठी कवितेचे दालन विविध काव्यप्रकारांनी समृद्ध करण्याचे कार्य पंडिती कवींनी कसे केले ते सांगा.
४. “शाहिरी काव्य म्हणजे ‘मराठ्यांची खरी गाणी’ होत” या विधानाची सोदाहरण चर्चा करा.
५. महाराष्ट्रातील विविध पंथ सांगून ‘दत्त’ संप्रदायाच्या वाङ्मयीन कार्याची ओळख करून द्या.
६. “अन्य धर्मियांच्या वाङ्मयाची प्रेरणा ‘धर्मप्रसार’ ही आहे.” विधानाची चर्चा करा.
७. मध्ययुगीन वाङ्मयातील विविध साहित्यप्रकारांचा मागोवा घ्या.
८. बखर वाङ्मयाच्या प्रेरणा व ठळक विशेष लिहा.

९. प्रत्येक गटातील दोन टिपा लिहा. (एकूण चार)

‘अ’ गट

१. महदंबा
२. एकनाथ
३. प्रभाकर
४. शेख महंमद

‘ब’ गट

१. दृष्टांतपाठ
२. तुकारामाची अभंगगाथा
३. सुभद्राचंपू
४. आज्ञापत्र

T . Y . B . A .
MARATHI LITERATURE
Theory of Literature & Literary
Criticism
(Paper – V) {26th Oct 2016 }

QP Code : 69824

(REVISED COURSE)

(3 Hours)

[Total Marks : 100]

सूचना : (१) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
(२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

प्र.१ (अ) वामनाचा रीतिविचार सोदाहरण स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) टिपा लिहा :-

(१) क्षेमेंद्राचा औचित्यविचार

(२) अलंकार ध्वनी.

१२

प्र.२.(अ) अॅरिस्टॉटलच्या अनुकृती सिद्धांतातून साहित्याचे स्वरूप असे स्पष्ट होते ते सांगा.

किंवा

(ब) टिपा लिहा :-

(१) कुंतकाने सांगितलेले वक्रोक्तीचे प्रकार

(२) स्व-पर-गत देशकाल विशेषावेश - एक रसविघ्न

१२

प्र.३.(अ) साहित्याची भाषा म्हणून व्यंजनाशक्तीचे महत्व विशद करा.

किंवा

(आ) टिपा लिहा :-

(१) काव्यातील मुक्तछंद

(२) रूपक - भाषिक कार्य.

१२

प्र.४.(अ) काव्यकारण प्रतिभेचे स्वरूप साधार स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) टिपा लिहा :-

(१) कोलरिजने वर्णन केलेला द्वितीयश्रेणीची कल्पनाशक्ती

(२) चमत्कृतीशक्ती.

१२

प्र.५.(अ) भारतीय साहित्यशास्त्रातील विविध प्रयोजने स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) टिपा लिहा :-

(१) जिज्ञासापूर्ती

(२) आत्माविष्कार.

१२

प्र.६.(अ) रसास्वादासंदर्भातील भट्टलोल्लट व श्रीशंकुक यांच्या विचारांची चर्चा करा.

किंवा

(ब) टिपा लिहा :-

- (१) रिचडसचा प्रेरणा संतुलनाचा सिद्धांत
- (२) कॅथार्सिस - एक विरेचनावादी भूमिका.

१२

प्र.७.(अ) साहित्य समीक्षेची कार्ये स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) टिपा लिहा :-

- (१) साहित्यकृतीचे विश्लेषण
- (२) साहित्यकृतीचे मूल्यमापन.

१२

प्र.८.पुढील प्रश्नांची पूर्ण वाक्यात उत्तरे लिहा :—

१६

- (१) 'सरस्वतीकंठाभरण' हा ग्रंथ कोणी लिहिला ?
- (२) अभिनवगुप्तने सांगितलेली प्रतिभेची व्याख्या लिहा.
- (३) भारतीय साहित्यशास्त्र परंपरेनुसार साहित्यनिर्मितीचे सर्वात प्रभावी जनककारण कोणते ?
- (४) रसास्वादविषयी भोगीकरण (चर्वणा) ही संकल्पना कोणी मांडली ?
- (५) रति हा कोणत्या रसाचा स्थायी भाव आहे ?
- (६) प्रतिभेला 'वेडाची बहीण' असे कोणी म्हटले ?
- (७) विभावाचे दोन प्रकार कोणते ?
- (८) सर्जक अनुकृतीची संकल्पना कोणी मांडली ?
- (९) कोणतेही चार स्थायी भाव सांगा.
- (१०) 'ध्वनी हाच काव्याचा आत्मा' असे कोणी म्हटले आहे ?
- (११) राजशेखराने सांगितलेले प्रतिभेचे प्रकार कोणते ?
- (१२) 'विशिष्ट पदरचना रीति' अशी रीतिची व्याख्या कोणी केली ?
- (१३) ऑरिस्टॉटलने कॅथार्सिसचा सिद्धांत कोणत्या ग्रंथात मांडला आहे ?
- (१४) व्यंजनाशक्तीचे कोणतेही दोन प्रकार लिहा.
- (१५) अभिधा म्हणजे काय ?
- (१६) 'परिपुष्ट स्थायी म्हणजे रस' ही संकल्पना कोणी मांडली आहे ?
- (१७) वामनाने सांगितलेले रीतिचे दोन प्रकार लिहा.
- (१८) दण्डीच्या ग्रंथाचे नाव सांगा.
- (१९) प्रतिभेचे अलौकिकत्व कशात आहे ?
- (२०) समीक्षाव्यापारातील कोणतेही दोन घटक लिहा.

T . Y . B . A .
MARATHI LITERATURE
Literature and Society (Rev)
(Paper – VI)
{ 27th Oct 2016 }

QP Code : 69944

(REVISED COURSE)
(2½ Hours)

[Total Marks : 80

सूचना : (१) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

(२) दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या (IDOL) विद्यार्थ्यांसाठी वेळ ३ तास व एकूण गुण १०० (प्रत्येक प्रश्नास २५ गुण)

१. (अ) साहित्य आणि समाज परस्परसंबंधाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) समकालीन सामाजिक - सांस्कृतिक स्थितीगतीचे आकलन साहित्याच्या विश्लेषणासाठी मूल्यदृष्टी देते - या विधानाची चर्चा करा.

२. (अ) भारतीय समाजव्यवस्थेचे कठोर परीक्षण बाबुराव बागूल यांच्या 'सूड' कादंबरीतून कसे घडते सविस्तर स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) "सूड' ही कादंबरी म्हणजे जानकीच्या आत्मशोधाच्या दिशेने होणारा प्रवास जो मानवमुक्तीचा जीवनसंदेश देतो' - या विधानाची चर्चा करा.

३. (अ) कुटुंबव्यवस्था आणि नातेसंबंधाचा शोध - हे सूत्र सानिया यांच्या 'अवकाश' या कादंबरीत केंद्रस्थानी कसे आहे ते स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) सानिया यांची 'अवकाश' कादंबरी स्त्रीच्या आत्मविकासाची प्रक्रिया सांगते या विधानाची चर्चा करा.

४. (अ) 'गावठाण' या कादंबरीतील ग्रामीण समाजाचे चित्रण स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) निसर्ग आणि प्राणीविश्वाविषयीची ग्रामीण माणसाची आत्मियता 'गावठाण' या कादंबरीच्या केंद्रस्थानी कशी आहे साधार स्पष्ट करा.

T . Y . B . A .
MARATHI LITERATURE
Introduction to Linguistics & Outline (Old
Course)
(Paper – VII)

QP Code : **69945**

COURSE)

(2½ Hours)

[Total Marks : 80

सूचना : (१) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

(२) दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या (IDOL) विद्यार्थ्यांसाठी वेळ ३ तास व एकूण गुण १०० (प्रत्येक प्रश्नास २५ गुण)

१. (अ) “साहित्यनिर्मितीला सामाजिक परिस्थितीचे घटक कारणीभूत ठरतात”. या विधानाची चर्चा करा.

किंवा

(ब) “साहित्याची निर्मिती विशिष्ट सामाजिक वातावरण व सांस्कृतिक संदर्भ यांच्या आधारे घडत असते”. या विधानाचे विवेचन करा.

२. (अ) बाबुराव बागूल यांच्या ‘सूड’ या कादंबरीमधून परिवर्तनवादी विचार सरणीचे दर्शन कसे घडते ? ते स्पष्ट करा.

किंवा

(ब) “सूड ही कादंबरी स्त्रीमनातील विद्रोहाला वाचा फोडते” या विधानाची सविस्तर चर्चा करा.

३. (अ) आत्मभान प्राप्त झालेल्या स्त्रीच्या स्व-विकासाची कहाणी जान्हवीच्या व्यक्तिरेखेतून कशी साकार होते याची सोदाहरण चर्चा करा.

किंवा

(ब) “आत्मबोधबरोबरच कुटुंबव्यवस्थेचे परीक्षण सानिया यांच्या ‘अवकाश’ या कादंबरीतून घडते”. या विधानाचा परामर्श घ्या.

४. (अ) कृष्णात खोत यांच्या ‘गावठाण’ या कादंबरीतील ग्रामजीवनाचे दर्शन उदाहरणासह उलगडून दाखवा.

किंवा

(ब) ‘गावठाण’ कादंबरीमधून स्त्रीजीवनाचे प्रत्ययकारी चित्रण आनंदीच्या व्यक्तिरेखेतून कसे घडते ते स्पष्ट करा.

T.Y.B.A.
MARATHI LITERATURE
The Study of an Author - Jaywant Dalvi (Rev)
(Paper – VIII)

QP Code : 70110

(Revised Course)

(३ तास)

(गुण : १००)

सूचना: - (१) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

(२) विवक्षित पुस्तकांच्या संदर्भातील प्रश्नांची उत्तरे लिहिताना लेखकाच्या इतर पुस्तकांची योग्य ती उदाहरणे देणे आवश्यक आहे.

१. (अ) विशिष्ट लेखकाभ्यासाच्या विविध पद्धती सविस्तर सांगा?

किंवा

(आ) 'जयवंती दळवी' यांच्या व्यक्तिमत्त्वाचे व साहित्याचे गुण-विशेष तुम्ही अभ्यासलेल्या कलाकृतींच्या आधारे स्पष्ट करा.

२. (अ) 'अंधाराच्या पारंब्या' या कादंबरीचा संघर्ष उलगडून दाखवा?

किंवा

(आ) 'स्त्री-पुरुषांमधील विशुद्ध प्रेम आणि त्यातील सौंदर्यलोलुपतेचा शोध म्हणजेच 'अंधाराच्या पारंब्या' ही कादंबरी होय' - विवेचन करा.

३. (अ) 'संध्याछाया' या नाटकात जयवंत दळवी यांनी वृद्धत्वाची समस्या कशी मांडली आहे- सविस्तर लिहा.

किंवा

(आ) 'संध्याछाया' नाटकाचे मराठी नाटय वाङ्मयातील वेगळेपण सांगा.

४. (अ) 'वेचक जयवंत दळवी' कथासंग्रहाची स्वरूप- वैशिष्ट्ये सोदाहरण सांगा.

किंवा

(आ) समाजातील विविध वृत्ती-प्रवृत्तीचे दर्शन 'वेचक-जयवंत दळवी' मधून कसे घडते सविस्तर सांगा?

५. (अ) 'कोकणातील एका खेडेगावातील माणसांच्या विविध तऱ्हा, त्यांच्या चालीरिती, वागणं बोलणं अशा सर्व पैलूंना 'सारे प्रवासी घडीचे' मधून जयवंत दळवींनी साकार केले आहे-विवेचन करा.

किंवा

(आ) 'सारे प्रवासी घडीचे' कलाकृतीची वाङ्मयीन वैशिष्ट्ये सविस्तर सांगा.

T . Y . B . A .
MARATHI LITERATURE
Translation Theory Essay & Project
(Old Course)
(Paper – IX)

QP Code : **70232**

(२½ / ३ तास)

[एकूण गुण : ८०/१००]

सूचना : १) प्रश्नां समोरील अंक गुण दर्शवितात.

२) दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांसाठी वेळ ३ तास व एकूण गुण १०० आहेत.

३) प्रश्न क्रमांक ४ ची सूचना लक्षात घ्यावी.

१. भाषांतराची प्रक्रिया स्पष्ट करून, अनुवाद, रूपांतर व अर्वाचीनीकरण या संकल्पनामधील साम्यभेद स्पष्ट करा. १५

किंवा

'भाषांतर कोणकोणत्या क्षेत्रात उपयुक्त ठरते' ते सविस्तर आणि सोदाहरण स्पष्ट करा.

२. आदर्श भाषांतरकर्त्याकडे सामाजिक - सांस्कृतिक आकलनशक्तीबरोबर अन्य कोणत्या क्षमता असणे १५
आवश्यक असते, ते साधार लिहा.

किंवा

भाषांतर करताना 'संस्कृती' हा घटक कसा महत्वाचा ठरतो ते सांगा.

३.अ)पुढीलपैकी इंग्रजीतील एक, हिंदीतील एक आणि मध्ययुगीन मराठी गद्यापैकी एक अशा एकूण तीन ३०
उतान्यांचे मराठीत भाषांतर करा.

अ) King Ashoka was one of the greatest rulers of India. He ruled from 273 B.C. to 232 B.C. He was a very wise king. He had many wise men in his court. He worked very hard for the good of his people. He loved them like his own children. He loved them like his own children. He loved animals also. He made good roads and planted trees on their sides. He dug wells and made good rest houses for travelers. He brought peace and happiness to his kingdom.

Ashoka wanted to make his kingdom larger. So he made war on Kalinga. He won this war. But in this war thousands were killed. It touched Ashoka's heart. He gave up war for ever. He became a Buddhist. Then he followed the policy of truth, kindness and ahimsa. Ashoka was truly a very noble king.

[TURN OVER

- ब) Ballu Shah live in Gujarat. He was a great miser. He hated to spend anything on anybody, even on himself. One day he saw some ripe dates on a tall palm tree. He liked dates very much and wanted to have some. But how could he get them? He did not like to ask anyone to climb up and get them for him, for he feared he might have to pay him something. So Ballu Shah decided to climb the tree himself.
- क) मूनी और सूखी आँखों से वह अपने पलंग के निकट से हर आने-जानेवाले को देखता है। फिर खिड़की के पार देखता है। उसे अभी तक यह पता ही नहीं चल पाया था कि उसे दवाखाने में भर्ती कौन करा गया। वह यहाँ कैसे आया, कौन लाया, उसे भर्ती कराया और इलाज शुरू हो गया। इतनी देखभाल, वह जानना चाहता था, पता नहीं क्यों भीतर की चुप्पी हर बार दरवाजा भींच देती थी। साथ ही इसी अंदेश से भी डरा हुआ था कि दवाखाने वाले तबीअत ठीक होते ही उसे बहुत लंबा-चौड़ा बिल थमा देंगे। बिल अदा न करने की स्थिति में उसके साथ कुछ भी, कैसा भी सुलूक किया जा सकता है। अभी तक उससे कोई अग्रिम राशि या पैसे-कौड़ी की बात भी कहने नहीं आया था। वह इस स्थिति को चमत्कार और अंदेश की ऊँचाई से देखा करता और यह सोचता कि एक हल्का-सा झोंका भी उसे पलंग से उठाकर नीचे अतल खाई में गिरा देगा।
- ड) क्या आप चाहते हैं कि भारत उन्ही महान उद्देश्यों और आदर्शों का अनुगामी हो, जिन्हे गांधीजी ने हमारे सामने रखा है? यदि आप ऐसा ही चाहते हैं तो आपको भी उसी प्रकार सोचना और काम करना होना। तब आप क्षणिक आवेशों के प्रवाह में बह नहीं सकते हैं। आपको ऐसी सब प्रेरणाओं को जड़ से उखाड़कर फेंक देना होगा, जिससे राष्ट्र निर्बल होता हो, चाहे वह प्रेरणा सांप्रदायिकता की हो, भेदभावना की हो, प्रांतीयता की हो या वर्गभेद की हो।
- इ) वेठी गमन॥ गोसावीयासि गावी एकी पडवीए पहुडः तेथेचि काबाडीये राहिली होती. उदीयाचि मोलकैये तीये वेठई धरूनि गेली : तेयां सरिसें गोसावीयांतेही नेलें : अवघेयांही सेती पांथा चिरीलिया : एकी पांथ गोसावीयाही चिरीली : अवघेयांचिया पांथा चालति : गोसावीयांची पांथ चालेना : गोसावी श्रीकरीं गहुवाचिया काडीया दोनि घेउनि निश्चळ बैसले असति : 'पैल पांथ चालेना ते काइ' : एरी हाणीतलें : 'नेणों' हा मागांलागौनि निवांतु बैसला असे : कांही पांथ चालवीना : तवं तिये सेतिचा अधीष्ठाता साउमा आलौ : 'गोसावीयांतें देखीलें आणि हाणीतलें : गोसावीयासि कोणें रे आणिले' : मग तेणें वीनवीलें : गोसावी कांटिये तळी बीजे केलें : आवघे सेतिंचे पदार्थ चोळगवीले : आरोगण जाली : मग तेथौनि बीजें केलें :॥

[TURN OVER

ई) एकी गावी हातारी एकीचा पुत गोरुवें राखे : तेणेंसी गोसावीयासि पाडु प्रज्ञान आति : तीए गावीं गोसावीयासि वृक्ष खालि आसन : ऐसा तेयासि जरू आला : तय भीया माता म्हणीतलें : 'जी जी : तेयासि जरू आला : आतां गोरुवें आणकासि नीरोवीति : आम्ही मेल्लें' : गोसावी तेयाचीया घरा बीजे केले : तेयाचें पांगरूनि तेया सरिसा पहुड स्वीकरिला : तेयासि समाधआन जाले : तो गोरुवासरिसा पाठवीला : तेयाची माए गोसावीयासि पथ्य करी : केतुलेया एक दीसा : गोसावी समाधान स्वीकरीले : मग त्यें गोसावीया नीगें नेदीति : सर्वज्ञें म्हणीतलें : 'हें तयासि भांडौनि निगाले' : हे गोष्टि भुतनंदाप्रति सांधितलीः॥

४. पुढीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा :-

२०

सूचना : (१) नियमित विद्यार्थ्यांनी पुढीलपैकी एका विषयावर निबंध लिहावा.

(२) दूर व मुक्त अध्ययन संस्थेच्या विद्यार्थ्यांनी पुढीलपैकी कोणतेही दोन निबंध लिहावेत.

(गुण ४०)

- १) साहित्याची सामाजिक बांधिलकी
- २) जागतिकीकरण आणि मराठी भाषा
- ३) गाव तेथे साहित्यसंमेलन
- ४) कवितेच्या गावा जावे
- ५) बालसाहित्याची आवश्यकता.